

VCCI

PHÒNG THƯƠNG MẠI VÀ CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

HỆ THỐNG NGĂN GỌN VỀ WTO VÀ
CÁC CAM KẾT GIA NHẬP CỦA VIỆT NAM

Các biện pháp kiểm dịch động thực vật (SPS)

CÁC HIỆP ĐỊNH VÀ NGUYÊN TẮC WTO

MỤC LỤC

1	Biện pháp kiểm dịch động thực vật là gì?	03
2	Tại sao WTO quy định về các biện pháp SPS?	05
3	Phân biệt các biện pháp SPS với các biện pháp TBT như thế nào?	06
4	Các biện pháp SPS phải tuân thủ các nguyên tắc gì?	08
5	Làm thế nào để biết một biện pháp SPS vượt quá mức cần thiết và vi phạm WTO?	09
6	Làm thế nào để biết một biện pháp SPS không dựa trên các bằng chứng khoa học đầy đủ và vi phạm WTO?	10
7	Có khi nào một biện pháp SPS không dựa trên các căn cứ khoa học đầy đủ mà vẫn không vi phạm WTO không?	11
8	Một biện pháp SPS có phân biệt đối xử về đối tượng áp dụng có bị xem là vi phạm WTO không?	12
9	Khi nào một biện pháp SPS được xem là ít hạn chế thương mại nhất?	13
10	Khi nào một biện pháp SPS được xem là căn cứ vào các tiêu chuẩn quốc tế?	14
11	Làm thế nào để tiếp cận các thông tin về biện pháp SPS của các nước?	15
12	Doanh nghiệp Việt Nam phải đối phó với các biện pháp SPS của các nước nhập khẩu như thế nào?	16
13	Khi Việt Nam đã là thành viên WTO, có thay đổi gì đặc biệt trong các biện pháp SPS không?	17
14	Ở Việt Nam, thông tin về các biện pháp SPS áp dụng cho hàng hoá có thể tìm thấy ở đâu?	18

1 Biện pháp kiểm dịch động thực vật là gì?

Trong WTO, biện pháp kiểm dịch động thực vật (Sanitary and Phytosanitary Measure – *sau đây viết tắt là biện pháp SPS*) được hiểu là tất cả các quy định, điều kiện, yêu cầu bắt buộc có tác động đến thương mại quốc tế nhằm bảo vệ tính mạng, sức khoẻ của con người, vật nuôi, động thực vật thông qua việc **bảo đảm an toàn thực phẩm và/hoặc ngăn chặn sự xâm nhập của các dịch bệnh có nguồn gốc từ động thực vật**.

Hình thức của các biện pháp SPS có thể rất đa dạng (ví dụ, đó có thể là yêu cầu về chất lượng, về bao bì, về quy trình đóng gói, phương tiện và cách thức vận chuyển động thực vật, kiểm dịch, phương pháp lấy mẫu, thống kê...).

HỘP 1 - VÍ DỤ VỀ MỘT SỐ BIỆN PHÁP KHÔNG PHẢI “SPS”

- Lệnh cấm sản xuất, nhập khẩu hay lưu hành các sản phẩm có chứa chất amiăng: không phải là biện pháp SPS vì nó nhằm mục tiêu bảo vệ sức khoẻ, tính mạng con người khỏi **hoá chất công nghiệp độc hại** (không phải nguy cơ từ động thực vật hay thực phẩm);
- Quy định “*buộc phải ghi rõ “sản phẩm biến đổi gen” trên nhãn hàng hoá đối với hàng hoá làm từ sản phẩm biến đổi gen*”: không phải là biện pháp SPS vì nó **không nhằm bảo vệ sức khoẻ hay tính mạng con người** mà chỉ phục vụ mục đích thông tin cho người tiêu dùng.

Tại sao WTO quy định về các biện pháp SPS?

Để bảo vệ tính mạng, sức khoẻ con người, vật nuôi và động, thực vật, mỗi nước thành viên WTO đều ban hành một hệ thống các biện pháp SPS tại lãnh thổ nước mình. Đây là điều là **chính đáng và cần thiết**.

Tuy nhiên, trên thực tế, trong một số trường hợp các biện pháp này đã bị **lạm dụng, gây ra cản trở bất hợp lý cho thương mại** quốc tế (ví dụ đặt điều kiện, tiêu chuẩn quá cao khiến hàng hoá nước ngoài khó có thể thâm nhập thị trường nội địa).

Việc thông qua **Hiệp định về các Biện pháp kiểm dịch động thực vật** của WTO (Hiệp định SPS) là nhằm tạo khung khổ pháp lý chung cho vấn đề này. Hiệp định đưa các nguyên tắc và điều kiện mà các nước thành viên WTO phải tuân thủ khi ban hành và áp dụng các biện pháp SPS.

3 Phân biệt các biện pháp SPS với các biện pháp TBT như thế nào?

Liên quan đến các yêu cầu về đặc tính sản phẩm, quy trình sản xuất, đóng gói... bên cạnh các biện pháp SPS, các nước còn duy trì nhóm các biện pháp kỹ thuật (TBT). Trên thực tế, **có nhiều điểm giống nhau** giữa hai nhóm biện pháp này.

Tuy nhiên, WTO có quy định riêng cho mỗi nhóm, tập trung ở hai Hiệp định khác nhau (với các nguyên tắc khác nhau).

Tiêu chí để phân biệt hai nhóm biện pháp này là **mục tiêu áp dụng** của chúng:

- **Các biện pháp SPS** hướng tới mục tiêu cụ thể là **bảo vệ cuộc sống, sức khỏe con người, vật nuôi, động thực vật** thông qua việc đảm bảo vệ sinh thực phẩm và ngăn chặn các dịch bệnh;
- **Các biện pháp TBT** hướng tới **nhiều mục tiêu chính sách khác nhau** (an ninh quốc gia, môi trường, cạnh tranh lành mạnh...).

Việc phân biệt khi nào một yêu cầu nhất định đối với hàng hoá là biện pháp kỹ thuật hay biện pháp vệ sinh dịch tễ là rất quan trọng đối với doanh nghiệp bởi mỗi loại biện pháp sẽ chịu sự điều chỉnh của một hệ thống các nguyên tắc và quy định khác nhau (và doanh nghiệp phải biết để tuân thủ đúng).

HỘP 2 PHÂN BIỆT “BIỆN PHÁP TBT” VÀ “BIỆN PHÁP SPS”

Ví dụ 1: Các quy định về thuốc sâu

- Quy định về lượng thuốc sâu trong thực phẩm hoặc trong thức ăn gia súc nhằm bảo vệ sức khỏe con người hoặc động vật: *Biện pháp SPS*;
- Quy định liên quan đến chất lượng, công năng của sản phẩm hoặc những rủi ro về sức khỏe có thể xảy ra với người sử dụng: *Biện pháp TBT*.

Ví dụ 2: Các quy định về bao bì sản phẩm

- Quy định về hun trùng hoặc các biện pháp xử lý khác đối với bao bì sản phẩm (tẩy uế nhằm tránh lây lan dịch bệnh): *Biện pháp SPS*;
- Quy định về kích thước, kiểu chữ in, các loại thông tin về thành phần, loại hàng trên bao bì: *Biện pháp TBT*

(Xem thêm Sổ tay về các Rào cản kỹ thuật đối với thương mại)

4 Các biện pháp SPS phải tuân thủ các nguyên tắc gì?

Hiệp định SPS quy định các nước thành viên khi ban hành và áp dụng các biện pháp SPS phải tuân thủ các nguyên tắc sau:

- Chỉ được **áp dụng ở mức cần thiết** để bảo vệ cuộc sống hoặc sức khoẻ con người, động vật, thực vật và phải **căn cứ vào các nguyên tắc khoa học** (trừ một số ngoại lệ, ví dụ dịch bệnh khẩn cấp);
- **Không tạo ra sự phân biệt đối xử một cách tùy tiện** hoặc không có căn cứ hoặc **gây ra cản trở trá hình** đối với thương mại;
- Phải dựa vào các **tiêu chuẩn, hướng dẫn, khuyến nghị quốc tế**, nếu có;
- Khuyến khích việc **hài hoà hoá** các biện pháp SPS giữa các nước.

Một biện pháp SPS không tuân thủ một trong các nguyên tắc trên có thể là vi phạm WTO và có thể bị buộc phải huỷ bỏ. Vì vậy, doanh nghiệp cần đặc biệt lưu ý đến các nguyên tắc này để nhận biết và kịp thời phát hiện các trường hợp biện pháp SPS vi phạm WTO để có hình thức tự khiếu nại, khiếu kiện hoặc thông báo cho Chính phủ, bảo vệ quyền lợi hợp pháp của mình.

5 Làm thế nào để biết một biện pháp SPS vượt quá mức cần thiết và vi phạm WTO?

Quan điểm chung là tất cả các biện pháp SPS mà các nước áp dụng đều đương nhiên ở mức cần thiết. Vì thế, thường thì người ta căn cứ vào tiêu chí thứ hai ("*dựa trên các căn cứ khoa học*") để xác định một biện pháp SPS là cần thiết hay vượt quá mức cần thiết để bảo vệ sức khoẻ hoặc cuộc sống của con người, động thực vật (Xem câu Hỏi và Đáp 6).

6 Làm thế nào để biết một biện pháp SPS không dựa trên các bằng chứng khoa học đầy đủ và vi phạm WTO?

Để xem xét một biện pháp SPS có căn cứ vào các nguyên tắc khoa học hay không người ta phải tiến hành 02 “phép thử”:

- **Phân tích rủi ro** (dùng phương pháp khoa học để xác định sự tồn tại rủi ro cho người, động thực vật của hàng hoá và khả năng xảy ra rủi ro); và
- **Kiểm soát rủi ro** (lựa chọn chính sách bảo vệ con người, động thực vật khỏi rủi ro và biện pháp SPS tương ứng trên cơ sở kết quả phân tích rủi ro và hoàn cảnh xã hội cụ thể, ví dụ thói quen hay khả năng tự bảo vệ của người tiêu dùng).

Trên thực tế, nếu một biện pháp SPS được hậu thuẫn bởi một **lý thuyết khoa học đáng tin cậy** thì xem như thoả mãn yêu cầu này.

Ngoài ra, nếu biện pháp đó được áp dụng để bảo vệ sức khoẻ, cuộc sống của con người, động thực vật khỏi các **nguy cơ/mối nguy hiểm càng cao** thì càng có nhiều khả năng được thừa nhận là “có đủ bằng chứng khoa học” (dù là trên thực tế giả thiết khoa học liên quan chưa hẳn đã thật chắc chắn).

7 Có khi nào một biện pháp SPS không dựa trên các căn cứ khoa học đầy đủ mà vẫn không vi phạm WTO không?

Trên thực tế có những **trường hợp khẩn cấp về vệ sinh dịch tễ** mà một nước không thể chờ cho đến khi có những căn cứ khoa học đầy đủ hay các kết quả phân tích rủi ro rõ ràng để có thể tiến hành các biện pháp ngăn chặn cần thiết, bởi nếu chậm có thể sẽ là quá muộn (ví dụ để ngăn chặn bệnh dịch SARS hay cúm H5N1, người ta có thể tiến hành các biện pháp ngăn chặn tại biên giới ngay từ lúc chưa xác định được đầy đủ và chính xác các thể của các virus liên quan, cách thức lây nhiễm cũng như hệ quả trực tiếp đến sức khoẻ...).

Hiệp định SPS thừa nhận các trường hợp này và cho phép các nước thành viên được “**phòng tránh sớm**” bằng những **biện pháp SPS tạm thời**, không phải đáp ứng các điều kiện về căn cứ khoa học như bình thường.

HỢP 3 MỘT BIỆN PHÁP SPS TẠM THỜI PHẢI ĐÁP ỨNG CÁC YÊU CẦU GÌ?

- Được áp dụng trong các trường hợp mà “các thông tin khoa học liên quan chưa đầy đủ”;
- Phải được xây dựng “trên cơ sở các thông tin đáng tin cậy sẵn có”;
- Nước áp dụng phải nỗ lực “tìm kiếm các thông tin bổ sung cần thiết để có đánh giá rủi ro khách quan hơn”;
- Phải được xem xét lại “sau một khoảng thời gian hợp lý”.

(Vụ Nhật Bản – Các sản phẩm nông nghiệp)

8 Một biện pháp SPS có phân biệt đối xử về đối tượng áp dụng có bị xem là vi phạm WTO không?

Nguyên tắc không phân biệt đối xử (giữa hàng hoá nhập khẩu từ các nguồn khác nhau với nhau, giữa hàng nhập khẩu và hàng nội địa) là một nguyên tắc trụ cột của WTO. Đối với trường hợp các biện pháp SPS, nguyên tắc này vẫn áp dụng nhưng **có giới hạn**.

Cụ thể, Hiệp định SPS **không cấm các biện pháp SPS phân biệt đối xử** mà **chỉ cấm các biện pháp SPS phân biệt đối xử một cách tùy tiện hoặc không có căn cứ**.

Nói cách khác, nếu một nước có lý do để áp dụng các biện pháp SPS khắt khe hơn đối với hàng hoá nhập khẩu đến từ một khu vực nhất định so với hàng hoá đến từ các khu vực khác hoặc hàng hoá trong nước (ví dụ, khu vực đó đang có dịch bệnh nguy hiểm) thì vẫn được chấp nhận theo Hiệp định SPS.

9 Khi nào một biện pháp SPS được xem là ít hạn chế thương mại nhất?

Hiệp định SPS đòi hỏi các quốc gia khi áp dụng các biện pháp SPS phải đảm bảo rằng các biện pháp này hạn chế thương mại ở mức thấp nhất có thể (nếu không sẽ là vi phạm WTO và có thể phải huỷ bỏ).

Thông thường, một biện pháp SPS sẽ không bị coi là hạn chế thương mại trên mức cần thiết nếu nó nhằm thực hiện mục tiêu (bảo vệ lợi ích công cộng) của mình, có **tính đến tất cả các điều kiện và tính khả thi về kỹ thuật và kinh tế**. Tuy nhiên, đây là một tiêu chí **rất khó định lượng**, đặc biệt là đối với các doanh nghiệp khi đánh giá.

HỘP 4 VÍ DỤ VỀ TIÊU CHÍ XÁC ĐỊNH BIỆN PHÁP SPS “HẠN CHẾ THƯƠNG MẠI TRÊN MỨC CẦN THIẾT”

Một biện pháp SPS sẽ bị xem là “hạn chế thương mại trên mức cần thiết” nếu tồn tại một biện pháp SPS khác đồng thời thoả mãn các điều kiện sau:

- Có thể áp dụng được (có thể tính đến tính khả thi về kỹ thuật, kinh tế);
- Cho phép đạt được mục tiêu bảo vệ về vệ sinh dịch tễ ở mức độ phù hợp; và
- Rõ ràng là ít hạn chế thương mại hơn biện pháp SPS đang được xem xét.

Vụ Úc – Cá hồi

10 Khi nào một biện pháp SPS được xem là “căn cứ vào các tiêu chuẩn quốc tế”?

Theo quy định tại Hiệp định SPS, các nước thành viên WTO có nghĩa vụ bảo đảm rằng các biện pháp SPS mà họ áp dụng là “dựa trên các tiêu chuẩn, khuyến nghị, hướng dẫn quốc tế” nếu đã có các tiêu chuẩn, khuyến nghị hay hướng dẫn liên quan của các tổ chức tiêu chuẩn quốc tế nhất định.

HỘP 5 - CÁC TỔ CHỨC ĐƯA RA CÁC TIÊU CHUẨN QUỐC TẾ VỀ SPS

- **Ủy ban Tiêu chuẩn Thực phẩm** (Codex Alimentarius Commission) trong lĩnh vực an toàn thực phẩm; Văn phòng quốc tế về bệnh dịch động vật (International Office of Epizootic) trong lĩnh vực sức khỏe động vật;
- **Công ước quốc tế về bảo vệ thực vật** (International Plant Protection Convention) trong lĩnh vực sức khỏe thực vật;
- **Các tổ chức quốc tế** khác có liên quan mà tất cả các thành viên WTO đều có thể tham gia (các tổ chức này sẽ do Ủy ban SPS xác định) trong các lĩnh vực khác.

Chú ý: Các biện pháp SPS của từng nước thành viên WTO chỉ phải tuân thủ các tiêu chuẩn bắt buộc mà các tổ chức này ban hành (không áp dụng cho tiêu chuẩn tự nguyện của các tổ chức này).

Tuy nhiên, các nước thành viên WTO có quyền áp dụng các biện pháp SPS khắt khe hơn các tiêu chuẩn quốc tế với điều kiện phải được chứng minh bởi các căn cứ khoa học và đảm bảo tất cả các nguyên tắc khác của Hiệp định SPS.

11 Làm thế nào để tiếp cận các thông tin về biện pháp SPS của các nước?

Theo Hiệp định SPS, để đảm bảo tính minh bạch, mỗi nước phải thiết lập một **Điểm hỏi đáp về SPS** (Entry Point on SPS). Tại các Điểm hỏi đáp này, các doanh nghiệp có thể có thông tin và đặt câu hỏi về:

- Bất kỳ biện pháp SPS nào đã hoặc dự kiến áp dụng trên lãnh thổ nước liên quan;
- Các phân tích rủi ro về từng biện pháp SPS;
- Các thủ tục kiểm soát, giám sát, kiểm dịch động thực vật, thủ tục chấp thuận các chất phụ gia thực phẩm...

Như vậy, nếu quan tâm đến các quy định về các biện pháp SPS áp dụng tại từng thị trường xuất khẩu, doanh nghiệp hoàn toàn có thể tiếp cận và có được các thông tin này.

Danh mục địa chỉ các Điểm hỏi đáp của 150 quốc gia thành viên WTO có thể tìm thấy tại trang web của WTO (<http://www.wto.org>) theo trình tự: *trade topics > goods > sanitary and phytosanitary measures > links to member governments' SPS websites.*

12 Doanh nghiệp Việt Nam phải đối phó với các biện pháp SPS của các nước nhập khẩu như thế nào?

Một số biện pháp SPS ở các thị trường được **áp dụng một cách ổn định, thường xuyên và liên tục** (không phải biện pháp bất thường và không mang tính trừng phạt). Hàng hoá từ tất cả các nguồn đều phải đáp ứng các điều kiện này. Vì vậy, về nguyên tắc, không có biện pháp phòng tránh hay đối phó mà chỉ có **cách duy nhất là tuân thủ**. Doanh nghiệp có thể thiết lập các biện pháp, cơ chế tuân thủ mang tính ổn định (ví dụ thủ tục khử trùng, kiểm soát sâu bệnh...) để hàng hoá đáp ứng được các yêu cầu này.

Một số biện pháp SPS được **áp dụng bất thường** do sự xuất hiện của các dịch bệnh hay rủi ro nào đó từ nguồn động thực vật. Do đó, doanh nghiệp cần thường xuyên lưu ý đến các biện pháp SPS ở từng thị trường xuất khẩu trong từng thời kỳ để có biện pháp tuân thủ thích hợp, tránh việc hàng hoá không được thông quan vì các lý do vệ sinh dịch tễ, gây thiệt hại cho doanh nghiệp.

13 Khi Việt Nam đã là thành viên WTO, có thay đổi gì đặc biệt trong các biện pháp SPS không?

Ở thị trường trong nước, khi chưa gia nhập WTO Việt Nam cũng đã có các quy định về SPS (ví dụ Pháp lệnh Thú y, Pháp lệnh về bảo vệ và kiểm dịch thực vật, Nghị định về Kiểm dịch thực vật,...). Khi Việt Nam gia nhập WTO, các quy định này tiếp tục được áp dụng. Điểm mới duy nhất là từ nay, **việc ban hành hay áp dụng các biện pháp SPS tại Việt Nam bị ràng buộc bởi các nguyên tắc liên quan của WTO**.

Tại các thị trường xuất khẩu, dù Việt Nam chưa hay đã là thành viên WTO thì hàng hoá Việt Nam khi xuất khẩu vẫn phải tuân thủ đầy đủ các biện pháp SPS mà nước nhập khẩu đặt ra. Tuy nhiên, khi Việt Nam đã có quy chế thành viên WTO, các doanh nghiệp Việt Nam có thêm các cơ hội để bảo vệ quyền lợi chính đáng của mình trong trường hợp các quy định liên quan của nước nhập khẩu vi phạm các nguyên tắc của WTO thông qua việc tự khiếu nại, khiếu kiện tại nước nhập khẩu hoặc **đề nghị Chính phủ can thiệp qua cơ chế giải quyết tranh chấp tại WTO**.

MỤC LỤC BẢNG - HỘP

- Hộp 1 Ví dụ về một số biện pháp không phải “SPS” **04**
- Hộp 2 Phân biệt “biện pháp TBT” và “biện pháp SPS” **07**
- Hộp 3 Một biện pháp SPS tạm thời phải đáp ứng các yêu cầu gì? **11**
- Hộp 4 Ví dụ về tiêu chí xác định biện pháp SPS “hạn chế thương mại trên mức cần thiết” **13**
- Hộp 5 Các Tổ chức đưa ra các tiêu chuẩn quốc tế về SPS **14**

14 Ở Việt Nam, thông tin về các biện pháp SPS áp dụng cho hàng hoá có thể tìm thấy ở đâu?

Doanh nghiệp có thể tiếp cận các thông tin về tất cả các biện pháp kỹ thuật của Việt Nam tại:

Văn phòng SPS Việt Nam

Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn

2 Ngọc Hà, Hà Nội.

Website: www.spsvietnam.gov.vn

HỆ THỐNG NGẮN GỌN VỀ WTO VÀ CÁC CAM KẾT GIA NHẬP CỦA VIỆT NAM

I. CÁC HIỆP ĐỊNH VÀ NGUYÊN TẮC WTO

- 1 WTO là gì?
- 2 WTO và Doanh nghiệp
- 3 Biện pháp tự vệ trong thương mại quốc tế
- 4 Trợ cấp và thuế chống trợ cấp
- 5 Kiện chống bán phá giá
- 6 Rào cản kỹ thuật đối với thương mại (TBT)
- 7 Các biện pháp kiểm dịch động thực vật (SPS)
- 8 Xác định trị giá tính Thuế hải quan
- 9 Hiệp định Nông nghiệp
- 10 Hiệp định GATS và Biểu cam kết dịch vụ

II. CAM KẾT GIA NHẬP WTO TRONG LĨNH VỰC THƯƠNG MẠI DỊCH VỤ

III. CAM KẾT GIA NHẬP WTO TRONG LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP

IV. CAM KẾT GIA NHẬP WTO TRONG LĨNH VỰC THUẾ QUAN

Ban Pháp chế - Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam

số 9 Đào Duy Anh - Hà Nội

Tel: 04-5742022 (máy lẻ 356) hoặc 04-5771458; Fax: 04-5770632

Website: www.chongbanphagia.vn